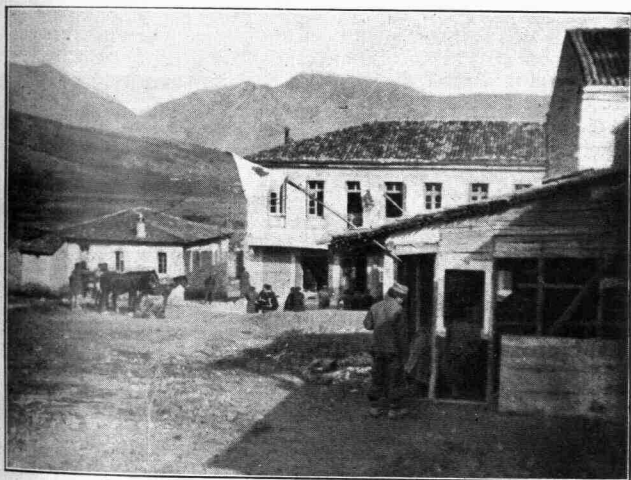

Φωτογραφίες από την "Ηπειρον. — Νοσοκομείον στήν Φιλippiάδα

ΟΙ ΓΑΡΙΒΑΛΔΙΝΟΙ

ΜΑΖΙ με την επιστράτευσιν ἤρχισε καὶ ἡ κίνησις τῶν Γαριβαλδινῶν. Εἰς τὴν Ἰταλίαν μία φλογερὰ προκήρυξις τοῦ στρατηγοῦ Γαριβάλδη ἐξήγειρε παλαιούς καὶ νέους ὁπαδούς, οἱ ὅποιοι ἔσπευδον νὰ ἐγγραφοῦν εἰς τοὺς καταλόγους. Ἡ ἰταλικὴ κυβέρνησις ἐπεμῆσα ἀποτόμως ἀπηγόρευσε τὴν στρατολογίαν ἐθελοντῶν, ἡμπόδισε δὲ καὶ τοὺς ἐγγραφέντας ν' ἀναχωρήσουν. Ἐν τούτοις ὁ στρατηγὸς Γαριβάλδης, μετὰ τοῦ υἱοῦ του Πιπίνου καὶ τῆς θυγατρὸς του, κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀκολουθούμενος ὑπὸ μικρᾶς ἀλλὰ γενναίας ὁμάδος ἐρυθροχιτώνων.

Εἰς τὰς Ἀθήνας ὅμως πυκνὴ ἐγένετο ἐγγραφὴ ἐνθουσιωδῶν ἐθελοντῶν εἰς τὸ ἐλληνικὸν σῶμα τῶν Γαριβαλδινῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ συνταγματάρχου τῶν ἐρυθροχιτώνων καὶ πολιτευτοῦ Ζακύνθου Ἀλεξ. Ρώμα. Ἡ ἄσκησις τῶν ἀνδρῶν τούτων, ἀνελθόντων εἰς τρεῖς χιλιάδας, ἐγινε συστηματικὴ καὶ μετὰ ζηλευτῆς ταχύτητος, καὶ τὸ σῶμα ἀπεστάλη εἰς τὴν Ἡπειρον, ὅπου παρουσιάζετο μεγαλειτέρα ἀνάγκη ἀνδρῶν ἕνεκα τῆς μικρᾶς δυνάμεως, τὴν ὁποίαν ἀρχῆθεν διέθετεν ὁ στρατηγὸς Σαπουντζάκης.

Ἡρωϊκὴ ὑπῆρξεν ἐν γένει ἡ δρᾶσις τοῦ σώματος τῶν Ἑλλήνων Γαριβαλδινῶν καθ' ὅλην τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἡπείρου, μέχρι τῆς

ἡμέρας, καθ' ἣν ἐθεωρήθη περιττή ἡ ὑπαρξίς του καὶ ἀπεφασίσθη ἡ διάλυσίς του. Ἐκτός τοῦ Ἀλεξ. Ρώμα καὶ ἄλλοι ἐκλεκτοὶ ἄνδρες προσεφέρθησαν νὰ ὑπηρετήσουν, ὁ ποιητὴς Λαυρέντιος Μαβίλλης, ὁ Ναθαναὴλ Δομενεγίνης, ὁ Ἀριστοτέλης Τοπάλης, ὁ Ἀλέξανδρος Γέροντας, ὁ Ἀλέξιος Τάκης, καὶ ἄλλοι. Ἠκολούθησε δὲ τὸ σῶμα καὶ ἡ κ. Ἀσπασία Ι. Ράλλη, κόρη τοῦ Κυριακούλη Μαυρομιχάλη, ἀνεψιὰ τοῦ Ρώμα καὶ σύζυγος τοῦ πολιτευτοῦ Ἀττικῆς Ι. Ράλλη. Ἡ εὐγενὴς κυρία, ὅχι μόνον προσέφερε πολυτίμους ὑπηρεσίας ὡς νοσοκόμος, ἀλλὰ καὶ ἐπολέμησεν ἡ ἰδία γενναιότατα εἰς τὴν μεγάλην καὶ ἐνδοξον μάχην τοῦ Δρίσκου.

Ἡ μάχη τοῦ Δρίσκου ὑπῆρξεν ἡ σπουδαιότερα ἐν τῇ ὅλῃ πολεμικῇ δράσει τοῦ σώματος τῶν Γαριβαλδινῶν. Ὁ Δρίσκος εἶναι βουνὸν παρὰ τὰ Ἰωάννινα, τὸ ὁποῖον ὡς πολεμικὴ ἐπιχείρησις περιελαμβάνετο εἰς τὸν κύκλον τῶν ἐνεργειῶν κατὰ τῆς πρωτευούσης τῆς Ἠπείρου. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἐφθασαν οἱ Γαριβαλδῖνοι τὴν 26 Νοεμβρίου, ὅτε ἡ πολιορκία τοῦ Μπιζανίου εἶχε στενεύσῃ περὶ σόσῳ. Ὁλόκληρον τὸ σῶμα, μὲ ἀρχηγὸν τὸν Ρώμαν καὶ ἐπιτελάρχην τὸν Μπαρδόπουλον, ἐδάδισε περὶ τὰ ἐξημερώματα τῆς ἡμέρας ἐκείνης κατὰ τοῦ ὠχυρωμένου ἐχθροῦ καὶ μετὰ δίωρον συμπλοκὴν οἱ ἐξακόσιοι Τούρκοι τοῦ λόφου ἐτρέποντο εἰς φυγὴν πρὸς τὴν πεδιάδα τῶν Ἰωαννίνων ἀφήνοντες εἰς χεῖρας τῶν νικητῶν σκηνάς, ὅπλα καὶ αἰχμαλώτους. Τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἡμέρας ἐπέρασεν ἀναίμακτον, πρὸς τὸ ἐσπέρας δὲ ἐφθασεν εἰς Δρίσκον ὁ στρατηγὸς Γαριβάλδης μὲ τοὺς Ἰταλοὺς ἐρυθροχίτωνας καὶ τινὰ ἀνταρτικὰ σώματα Κρητῶν.

Οἱ ὑποχωρήσαντες ἀπὸ τὸν Δρίσκον Τούρκοι εἶχον ἐνισχυθῆ ἐν τούτοις διὰ μεγάλης δυνάμεως καὶ ἀπεφάσιζον ν' ἀνακτήσουν τὰς ἀπολεσθείσας θέσεις των. Ἀπέναντι τοῦ Δρίσκου εἰς μεγάλα χαρᾶκώματα, ἐν σπουδῇ ὀρυχθέντα τὴν νύκτα, ἐτοποθετήθησαν τηλεβόλα καὶ εἰς τὰς ἐννέα τὸ πρωῒ ἡ μάχη ἤρχισε βιαιοτάτῃ. Ἀπὸ τὸ χάνι τῆς Λεύκας ἄλλο τουρκικὸν σῶμα ἤρχετο κατὰ τῆς παρατάξεως τῶν Γαριβαλδινῶν. Ἀπὸ τὴν Καστρίτσαν, ἀπότομον καὶ μεμονωμένον βουνόν, ἐδρέμετο τὸ πυροβολικόν.

Περὶ τὴν 3 μ. μ. κατέφθασαν εἰς τοὺς μαχομένους Γαριβαλδινούς καὶ ἐπικουρίαι. Ἦσαν τρία ἑλληνικὰ παλαιὰ πεδινὰ πυροβόλα μετ' ἀναλόγου στηρίγματος πεζικοῦ. Ἡ νέα δύναμις, παραταχθεῖσα πέραν τῶν νώτων τῶν Ἑλλήνων ἐρυθροχιτώνων, ἤρχισε νὰ βάλλῃ κατὰ τοῦ χανίου τῆς Λεύκας, κατὰ τῆς Γιάννιτσας καὶ τῆς Καστρίτσας, ἡ δὲ πρώτη βολὴ τῶν ἑλληνικῶν πυροβόλων ἐχαιρετίσθη μὲ ἐνθουσιᾶς ζητωκραυγᾶς ὑπὸ τοῦ μικροῦ στρατεύματος.

Ἐν τούτοις εἰς τὸ μεταξὺ τὸ αἶμα εἶχε ρεῦσῃ ἄφθονον. Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου Μπαρδόπουλος εἶχε τραυματισθῇ, ὁ ἐκ Πειραιῶς λοχαγὸς δικηγὸρος Ἀλέξανδρος Βραχνὸς εἶχε φονευθῇ, ὅπως καὶ ὁ Κρής ἀρχηγὸς Μακρῆς. Οὐκ ὀλίγοι δὲ ἀξιωματικοί, ὑπαξιωματικοὶ καὶ ἄνδρες εἶχον τεθῇ ἐκτὸς μάχης.

Ἡ νύξ ἐπέρασεν ἡσυχος, ἀλλὰ ἡ μάχη ἐπανελήφθη ἀμέσως μὲ

τὰ ἐξημερώματα τῆς ἐπομένης. Νέα ἐνίσχυσις εἶχεν ἔλθῃ ἐν τῷ μεταξὺ εἰς τοὺς Τούρκους, οἱ ὅποιοι, γνωρίζοντες τὴν στρατηγικὴν σημασίαν τοῦ Δρίσκου εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ συνόλου τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων τῆς κοιλάδος τῶν Ἰωαννίνων, ἤθελον ἀντιπάσης θυσίας νὰ τὸν κρατήσουν. Ὁκτὼ χιλιάδες ἄνδρες λοιπὸν εἶχον κατέλθῃ ἐκ Καστρίτσας πρὸς τὸν Δρίσκον. Πλὴν τῶν ἀκινήτων τηλεβόλων τῆς Καστρίτσας καὶ ἄλλα εἶχον τοποθετηθῇ εἰς τὸ χάνι τῆς Λεύκας κατὰ μῆκος τῶν πρὸς τὴν Λίμνην χαρακωμάτων.

Τοιοιουτρόπως σοβαρῶς ἐνισχυθέντες οἱ Τούρκοι δὲν περιορίζοντο πλέον εἰς τὸ ν' ἀπαντοῦν εἰς τὰ ἐλληνικὰ πυρὰ ἀπὸ τὰ χαρακώματά των, ἀλλ' ἐγίναν ἐπιθετικοί. Οἱ Ἕλληνες ἐρυθροχίτωνες, ἀπτόητοι πρὸ τῆς βροχῆς τῶν σφαιρῶν καὶ τῶν ὀβιδῶν, ἔμειναν ἀκλόνητοι εἰς τὰς θέσεις των ἀπαντῶντες διὰ πυκνοτάτου πυρός. Δύο λόχοι Γαριβαλδινῶν, ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Γαριβάλδην, ἐνίσχυσαν παθητικῶς μόνον τὸ δεξιόν. Οἱ ἄλλοι ὅμως ἐτήρουν μόνον τὰς θέσεις των χωρὶς νὰ πυροβολοῦν, πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἐξησθένισεν ὅπως δῆποτε τὴν ἄμυναν εἰς ἓν σημεῖον τῆς παρατάξεως.

Τέλος μετὰ τεσσάρων ὥρῶν ἡρωϊκὴν ἀντίστασιν τὰ ἀνταρτικὰ σώματα, τὰ ὅποια εἶχον ταχθῇ εἰς τὸ ἄκρον ἀριστερόν, τὸ ὅποιον ὑφίστατο καὶ τὴν πεισματωδεστέραν ἐπίθεσιν τῶν Τούρκων, ἤρχισαν νὰ κλονίζονται. Καὶ εἰς ἐπίμετρον τὰ πυρομαχικὰ τῶν ἐρυθροχιτώνων δὲν ἦσαν πλέον ἀρκετὰ μετὰ τριήμερον μάχην. Εἰς μερικὰ σημεῖα μάλιστα εἶχον ἐξαντληθῇ ἐντελῶς.

Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ κέντρον ἡμύνετο κρατερῶς καὶ ὁ θάνατος ἐθερίζεν. Εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ἡ κυρία Ἀσπασία Ι. Ράλλη, ἀφήσασα τὰ νοσοκομειακά της ἔργα, ἐμάχετο εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ θείου της, ὁ ὅποιος ἀφοβος καὶ ἀπτόητος ἔτρεχεν ἀπὸ τὸ ἐν σημεῖον τῆς παρατάξεως εἰς τὸ ἄλλο. Ἐπεσαν ὅμως ὁ ἓνας μετὰ τὸν ἄλλον οἱ γενναῖοι. Ὁ ἐπιτελάρχης Μπαρδόπουλος, τραυματίας ἀπὸ τὴν προηγουμένην ἡμέραν, ἀλλὰ μὲ ὄλον του τὸ τραῦμα πολεμῶν γενναιοτάτα, ἐδέχετο καὶ δευτέρον τραῦμα σφαίρας. Ὁ ἡρωϊκὸς Μαβίλλης, ἀποσυρόμενος πληγωμένος ἀπὸ τὸ πεδῖον τῆς μάχης, ἐδέχετο καὶ δευτέραν σφαῖραν, ἡ ὁποία τὸν ἄφηγε νεκρόν. Ἐφονεύετο ἐπίσης ὁ λοχαγὸς Ἀλέξανδρος Βραχνός, ὁ Τοπάλης καὶ ὁ Κρητικὸς Γερακάρης, παλαιὸς πολεμιστὴς τῆς Κρήτης, ὁ ὅποιος εἶχε καὶ τέσσαρας υἱοὺς εἰς τὸν πόλεμον. Τέλος ὁ ἴδιος ὁ ἀρχηγὸς Ἀλέξ. Ρώμας ἐδέχετο μίαν σφαῖραν εἰς τὸν βραχίονα καθ' ἣν στιγμὴν μὲ τὸ ρεβόλβερ του ὑπεστήριξεν ἓνα ἐλληνικὸν πυροβόλον, μετὰ μανίας προσβαλλόμενον ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Τὰ ἐλληνικὰ τηλεβόλα, πολὺ ὀλίγα διὰ μάχην τοιαύτης ἐκτάσεως καὶ ἐπιμονῆς, ἐδυσκολεύοντο πλέον ν' ἀνισταθοῦν εἰς τὰ πολλὰ καὶ εὐστοχα τουρκικὰ, τὰ ὅποια κατ' ἀρχὰς δὲν ἔφερον καμμίαν βλάβην, ἔπειτα ὅμως ἐγένοντο ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν περισσότερον ἐπικίνδυνα. Αἱ ἐχθρικαὶ σφαῖραι εἶχον διατρήσῃ ἤδη τὴν λευκὴν σημαίαν μὲ τὸν ἐρυθρὸν σταυρόν. Τὸν Ρώμαν, ἀναγκασόμενον νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ χειρουργεῖον, ἀντικαθίστα ὁ Πιπῆ-

νος Γαριβάλδης, καὶ ὁ συνταγματάρχης Ματθαίουπουλος βλέπων τὸ ἐπικίνδυνον τῆς περαιτέρω ἀντιστάσεως ἀπέναντι τόσοῦ καταπληκτικῶς ἀνωτέρου ὑπὸ ἔποψιν ἀριθμητικὴν ἐχθροῦ, ἐν συνεννοήσει μὲ τοὺς ἄλλους ἀρχηγούς διέταξε τὴν ὑποχώρησιν.

Ὀλίγον μετὰ μεσημβρίαν οἱ Ἕλληνες ἐρυθροχιτῶνες ἀποκομίζοντες τοὺς τραυματίας τῶν κατήρχοντο βραδέως πρὸς τὸ χάνι Καμπέρ - Ἀγᾶ, ὁπότεν μετὰ τῆς διλοχίας τοῦ τακτικοῦ, ἧτις ἐχρησίμευσεν ὡς στήριγμα τοῦ πυροβολικοῦ, κατῆλθον εἰς τὸ Διάπι, ὅπου διενυκτέρευσαν, καὶ τὴν ἐπομένην διηυθύνθησαν εἰς τὸ Μέτσοβον.

Ἡ μάχη τοῦ Δρίσκου, καθ' ἣν 800 ἄνδρες, μὲ τρία πυροβόλα καὶ ὀλίγα πυρομαχικά, ἀντέστησαν κατὰ ὀκταπλασίων ἐχθρῶν μετὰ δέκα πυροβόλων καὶ ἀφθόνων ἐφοδίων, ἀποτελεῖ μίαν τῶν ὠραιότερων σελίδων τῆς ἱστορίας τῶν Γαριβαλδινῶν.

Τὸ σῶμα τῶν Ἑλλήνων ἐρυθροχιτῶνων διελύθη ἔπειτα, ὅταν ἡ Ἡπειρωτικὴ ἐκστρατεία προσέλαβε τὴν τακτικὴν ὀργάνωσιν, ἡ ὁποία ἀπῆρτεῖτο διὰ τὰ πέσῃ τὸ τρομερὸν Μπιζάνι.

Ὁ ὑπὸ κατασκευὴν βουλγαρικὸς στόλος

Στὴ στερεὰ τὸ δειῖξαν τί εἶνε : τῆς Ἀνατολῆς οἱ Προῶσοι (!)
 ποῦ μᾶς πῆραν σιὸ κνηγι ὡς σιὴ Σόφια πηλαλῶντας ...
 Τώρα φτειάνουνε καὶ στόλο ... Ὁ θεὸς νὰ μᾶς γλυτώσῃ !
 Θὰ μᾶς ξαναπᾶνε πάλι ὡς σιὴ Σόφια ... κολυμβῶντας !

ΣΑΤΑΝΑΣ